

ÅPENBARINGEN I JESUS KRISTUS

*Om kirkens fullmakt til å forkynne evangeliet
for folkene.*

AV EINAR AMDAHL

I

Guds åpenbaring i Jesus Kristus gir forståelsen av Gud, mennesket, kristendommen og religionene. Den er den avgjørende åpenbaring. Gud selv trer inn i menneskets historie. Gud blir menneske. Gud er Jesus Kristus og Jesus Kristus er Gud. Med dette utsagn er hevdet åpenbaringsens art – at Gud i denne person er virkelig menneske, og at dette menneske er virkelig Gud. Gud er trådt inn i det falne menneskes samfunn og kår, og har dette menneskes art, unntatt det å være synder og gjøre synd (Rom. 8:3).

I de fleste ikke-kristne religioner er det intet utenkelig i at guder blir mennesker eller at mennesker blir guddommeliggjort. Grensen mellom gud (gudene) og mennesket er flytende, uklar. Forskjellen mellom det guddommelige og det menneskelige er ikke særlig stor. Gudene er skapt i menneskets bilde. Den majestetiske Gud, skaperen, som er utenfor skapningen og helt annerledes, den hellige Gud, betyr at det mellom Gud og mennesket er en grense av en helt særegen art. Mennesket er ikke og kan ikke bli guddommelig.

Åpenbaringen i Jesus Kristus er formidlet. Det er ikke Gud i seg selv (Deus majestatis) som trer fram, men en konkret, historisk person. Denne sannhet er av Luther formulert således: Deus revelatus er Deus absconditus. Gud er også som den åpenbare, den skjulte. Han har skjult seg i et menneske i menneskets kår, ja i et menneske i korsets skam, avmakt og gudsforlatthet. Samtidig er denne åpenbaring direkte åpenbaring, Gud-personen møter i mennesket Jesus Kristus menneskets person til oppgjør og til personlig samfunn. Møtet mellom Gud og mennesket er møtet mellom menneskepersonen Jesus og menneskepersonene. Samfunnet er helt personlig, et virkelig jeg-du-forhold. Vi får ikke bare viten om Guds vesen og

mange egenskaper, vi får liv av, i og med Gud. Vi kjenner Gud. Mennesket Jesus Kristus er mennesket i det skapte forhold til Gud og fører mennesker inn i dette forhold. Mennesket skapt i Guds bilde er her virkelighet og blir virkelighet. Dette samfunn med Gud er historisk, dvs. det foregår på det menneskelivet gitte grunnlag, det er rett samliv innenfor det menneskelige samfunn. Det er altså mennesket Jesus som møter mennesker, og dette er Guds møte med mennesker. Gud står her åpen for jeg-du-forholdet. Mennesket på sin side er ikke i stand til å tre inn i dette forhold. Det lever i jeg-ensomhet. Derfor blir mennesket Jesus – og dvs. Gud i dette menneske – objekt for menneskets erkjennelse. Møtet foregår innenfor jeg-det-forholdet.

At det rette forhold mellom Gud og mennesket er et jeg-du-forhold, kommer klarest til syne gjennom den måten hvorpå Jesus Kristus foretok oppgjør mellom den hellige Gud og det opprørske menneske. I det hele tatt hører forlik, forsoning bare hjemme innenfor personveseners sfære. Jesu Kristi forhold mellom Gud og mennesket er opphevelse av menneskets jeg-isolasjon og opprettelse av det åpne jeg-du-forhold. Dermed kommer vi til at det er åpenbarers person, åpenbarers verk og åpenbaringsens middel som er det særegne ved denne åpenbaring.

Mennesket Jesus Kristus levde livet uten synd, hans mat var å gjøre Guds vilje. Med andre ord: hans liv var alltid en oppfyllelse av Guds lov. Derfor er Jesu liv den rene forkynnelse av loven, loven er manifest i dette menneskeliv. Dette menneske er lovens ord og Guds dom over det syndige menneske. Jesus gikk helt inn under Guds krav til mennesket. Herunder stilte han seg solidarisk med menneskeslekten, ble ett med den på den måte at han ble den person som samlet den i seg til enhet overfor Gud, han ble den annen Adam og som sådan slektens stedfortreder overfor Gud. I denne ene er de mange ett. Dette er Guds skaperverk. Som den annen Adam gikk han inn under Guds dom over mennesket og ble mellommannen mellom Gud og menneskene. I ham anerkjenner slekten overfor Gud sin brøde og tar godkjennende straffen over seg.

Jesus på korset er det skyldvedkjennende, det angrende, sonende, lydige menneske. Samtidig er soningen Guds verk. Her foregår opp-

gjør mellom mennesket og Gud, ja mellom Gud og Gud, mellom den vrede Gud og den kjærlige Gud. Vi nytter disse Luthers teologiske tanker om korsets oppgjør for å forkynne det paradoks som forsoningen er. Jesu lidelse på korset bestod i at han der ble rammet av Guds straff over den syndige slekt. Den hellige Guds reaksjon mot slekten fikk her utløsning. Det rammet slekten i denne mann som i seg representativt samlet slekten til en enhet overfor Gud. Jesu lidelse, kamp og fastholden ved Gud er slektens. Og – det er paradokset – denne Jesus Kristus er Gud, kjærlighetens Gud, som overvinner Guds rettfærdige vrede. Gjennom Jesu anerkjennelse av straffen og fastholden ved Gud er det opprettet et nytt forhold mellom Gud og slekten. I Jesus Kristus er Guds kjærlighet åpen for slekten, og slekten er angrende og troende overfor Gud. Her er vreden for evig borte. Her er jeg-du-forhold mellom slekten og Gud.

Jesu utrop i dødsstunden: «Det er fullbrakt» forkynner at hans forsoningsgjerning er fullført, menneskeslekten og Gud er forlikt. Vi må strengt holde fast ved at frelsens samfunn mellom Gud og mennesket er Jesu Kristi person. Frelsen kan ikke løsgjøres fra ham. Hans død er avslutningen av hans menneskeliv i historien. Dermed synes denne åpenbaring av Gud å være avsluttet. Men Det nye testamente beretter videre om oppstandelsen og hans åpenbaring til og med himmelfarten. Her har man villet finne den egentlige åpenbaring av Gud ved Jesus Kristus. Men hertil er å merke 1) at denne åpenbaring foregår ikke for verden, men for disiplene som trodde på ham; 2) at den er en åpenbaring, ikke av Gud i mennesket, men av gudmennesket utenfor (og over) den menneskelige livssfære; 3) at dens mål er å forvise disiplene om at Jesus lever og det i guddoms-kraft, og derigjennom forberede disse for pinseopplevelsen; 4) at denne åpenbaring danner båndet mellom Jesu jordliv og åndsutgydelsen, og for øvrig ikke føyer noe kjennskap til Gud utover det som er gitt i Jesu jordliv og i åndsmeddelelsen. Med andre ord: denne åpenbaring – de firtdage (Acta 1:3) – er en demonstrasjon av Jesu nye eksistens utenfor historien.

II

Hittil har vi imidlertid omtalt bare det første hovedmoment i åpenbaringen i Jesus Kristus: Jesu persons historiske liv og verk. Der er ytterligere hovedmomenter. Dette kommer klart til syne gjennom den kjensgjerning, som nettopp er nevnt, at Jesu person og verk i dag tilhører den historiske fortid. Dermed vil vi ha sagt at her har vi å gjøre med et konkret menneskeliv, ikke med et skinnmenneske (doketisme), heller ikke med tidløse (evige) ideer eller abstrakte sannheter, heller ikke med den fullkomne lære som eksisterer uavhengig både av den person som formulerte den og av de skiftende tider. Nei, gudsåpenbaringen er ett med mennesket Jesus fra Nasaret som levde på et bestemt sted (Palestina) til en bestemt tid (de 33 eller kanskje 30 første år av vår tidsregning), som led under Pontius Pilatus, døde og ble gravlagt. Jesu menneskeliv hører i denne henseende helt ut sammen med alle menneskers liv, og sammen med religionens stormenn (Moses, Zoroaster, Muhammed osv.). Kan det da i dag tales om et jeg-du-forhold til Jesus Kristus? Er ikke dette nødvendigvis begrenset til hans jordliv? I bekreftende fall vil vår bestemmelse av gudsforholdet i denne åpenbaring være forfeilet for så vidt angår tiden etter himmelfarten.

Problemet om et jeg-du-forhold mellom Gud og mennesket i tiden etter Jesu jordliv og formidlet av Jesus Kristus, møter oss gjennom den kristne forkynnelse og teologi. Hvilken plass og betydning har denne? Med formentlig støtte i Det nye testamente, og da framfor alt i den apostoliske forkynnelse i *Romerbrevet*, har *læren om Jesus Kristus* (utformet i ortodoksiens strenge system) vært tillagt avgjørende betydning. Den rene lære var det ufravikelige vilkår for sann kristendom. Selv om man nok også lærte Den hellige ånds gjerning, kom faktisk den rene lære til å spille hovedrollen. Man kan med vesentlig rett si at for ortodoksien var faktisk denne læren det egentlige frelsende kjennskap til Jesus Kristus og Gud.

Til dette må her være tilstrekkelig å si 1) at læren om Jesus Kristus etter den plass den her får, helt ut hører inn i det vi kaller jeg-det-forhold; 2) at læren i denne forstand er intet annet enn naturlig teologi med Jesus Kristus som vesentlig objekt. Læren er nemlig, tross det den lærer om Den hellige ånds virke, dog den naturlige

erkjennelse av Gud i Jesus Kristus. Man må være klar over at når det historiske materiale hvortil åpenbaringen var og er knyttet, engang foreligger, som det faktisk gjør i Det nye testamente, er det mulig for den interesserte naturlige erkjennelse å fremstille en i alt vesentlig korrekt lære — så meget mer når man har hjelp av kirkens teologi gjennom tidene. Ganske visst kan jeg-du-forholdet mellom Jesus Kristus (Gud i ham) og mennesket aldri opprettes uten gjennom det materiale læren (teologien) finner i Det nye testamente. Men én ting er Guds bruk av denne, noe helt annet er menneskets anvendelse av det samme materialet. Gud benytter fritt materialet, han er ikke bundet til det. Mennesket ville bemektige seg Gud når det med sin erkjennelse bemektiger seg materialet, hva det formår. Vi vil her slå fast at den naturlige erkjennelse av Jesus i Det nye testamentes beretninger er bare et jeg-det-forhold til ham og ikke åpenbaringens jeg-du-forhold.

I erkjennelsen av at læren ikke er samfunn med Gud, men heller ikke er uten betydning for dette, fant man i sin uklarhet fram til en som det syntes lykkelig løsning. Man delte teologien i to arter, de gjenfødtes teologi (*theologia regeneritorum*) og de ugjenfødtes teologi (*theologia irregeneratorum*). Den første hadde kirkelig hjemstavnrett, den annen derimot ikke. Mennesket, dvs. teologens art, var det avgjørende. Den gjenfødte teolog presterte en rett teologi, den ikke-gjenfødte derimot en vranglære. Faktisk hadde man dermed i prinsippet hevdet at det kristne gudsforhold er en art høyere erkjennelse (*gnosis*).

Vender vi oss nå til Det nye testamente, og her igjen til Jesu egne uttalelser, om forholdet mellom ham og hans venner i tiden etter hans jordliv, finner vi dette beskrevet som et samfunn av helt personlig art. I så henseende går det utover samfunnet under hans jordliv. Han skal ikke bare være *sammen* med dem, men endog *i* dem. Faderen, Jesus og de troende skal være ett, likesom Faderen i himmelen og Sønnen under jordlivet var ett (Joh. 17: 22–24; 14: 18–23. Kol. 3: 1–4. Gal. 2:20). Hvordan dette virkeliggjøres, er likeledes klart forkynt. Det skjer ved Den hellige ånd som Jesus lover å sende når han er vendt tilbake til Faderen som sendte ham, dvs. når han er trådt ut av sin fornedrelsesstand og inn i sin opphøyelse.

Dette er det annet hovedmoment i gudsåpenbaringen i Jesus Kristus: Den hellige ånds person og verk i tiden etter den første pinse. Den hellige ånd oppretter jeg-du-samfunnet mellom Jesus Kristus og de troende. Jesu ord om Den hellige ånds verk gir oss rett til å si at jeg-du-samfunnet var disiplene ikke kommet inn i under det jordiske samliv med Jesus. Dette samliv foregikk innenfor det naturlige livs ramme. Det var jeg-du-liv mellom mennesker så langt sådant liv kan realiseres innenfor det naturlige menneskeliv. Også fra Jesu side var det et menneskelig jeg-du-forhold. Derimot var det ikke jeg-du-forhold mellom Gud (Jesus Kristus) og menneskene (disiplene).

Den hellige skrift forkynner Den hellige ånds forhold til Jesus Kristus og hans gjerning i mennesket. Derimot får vi intet vite om hans forhold til Gud i og for seg. I det greske språk er ånd (pneuma) neutrum. Dette kan gi grunn til å oppfatte Ånden som en upersonlig kraft, som Guds «fjernvirkning». Det nytestamentlige materiale har gjort det innlysende for den kristne kirke at denne har å tale om Den hellige ånd som person i samme åndedrett og i samme grad som den taler om Gud selv og om Sønnen (Jesus Kristus) som personer. Dermed har vi trinitetsgåten: Tre personer og disse er én Gud. Etter menneskelig forståelse må tre personer i Gud være triteisme. Gåten får her i tiden ikke løsning. Men vi kan spørre om det kanskje forholder seg så at en åndslegemlig person – som mennesket – er individ, men Gud som ren åndsperson er samtidig tre jeg (bevisstheter) og ett individ.

Den hellige ånd er altså ett med Gud, ikke et mellomvesen mellom Gud og menneske, heller ikke en upersonlig guddomskraft. Vi tror på Gud Den hellige ånd. Dette gjør vi ut fra det nytestamentlige budskap om Den hellige ånds praktiske forhold til den opphøyede Jesus Kristus. Ånden bringer intet nytt i forhold til Jesus Kristus; han forklarer ham. Ved Den hellige ånd kommer Faderen og Sønnen og tar bo i mennesket. Med andre ord: ved Den hellige ånd blir Jesus Kristus åpenbar i menneskene. På denne måten må vi forstå Paulus' beskrivelse av sin omvendelse (Gal. 1:16). Denne er altså en åpenbarelse i det indre menneske, ikke av sannhet om Jesus, men av ham selv i personlig tillit. Ingen kan kalle Jesus herre uten

i Den hellige ånd (1. Kor. 12:13). Troens bekjennelse til Jesus Kristus er altså Den hellige ånds verk. Denne bekjennelse er et jeg-du-forhold.

I Det nye testamente inntar Guds hellige ånd en likeså betydningsfull plass som Jesus Kristus. Denne sannhet har teologien inntil i dag ikke hatt tilstrekkelig klart for øye. Den har ikke sett klart at spørsmålet om samtidighet med Jesus Kristus etter hans død, oppstandelse og himmelfart er likeså viktig som samtidighet med ham i hans jordliv, ja det er i grunnen viktigere. Det er i samtidighet og samliv med Jesus etter opphøyelsen at hans frelsesverk blir til full virkelighet for mennesket. Virkeliggjørelsen skjer ved Den hellige ånd. I denne henseende er det saklig soteriologisk enhet mellom Jesus Kristus og Den hellige ånd. Både Johannes-evangeliet og de paulinske brev er her i innbyrdes full harmoni. (Joh. 14:16 ff, 16:7 ff; 2 Kor. 3:17; Gal. 2:20; Ef. 2:5; Kol. 3:3; Rom. 8:2 ff.)

Denne sannhet i Det nye testamentes budskap om livssamfunn med Jesus Kristus ved Den hellige ånd, løser det teologiske problem om forholdet mellom rettferdiggjørelse og helliggjørelse. Disse to uttrykk, likesom alle øvrige uttrykk for kristenlivet, er intet annet enn beskrivelse under forskjellig synsvinkel av ett og samme saksforhold, samfunnet med Jesus Kristus. Dette er fra én side rettferdiggjørelse, fra en annen side gjenfødelse, fra en tredje side helliggjørelse. Viktig er å forstå Det nye testamentes budskap om at dette er liv under Jesu Kristi herredømme, hvor Jesus Kristus fortsetter det verk som beskrives i Det nye testamente om å likedannde de troende med ham selv. «Men av ham er I i Kristus Jesus, som er blitt oss visdom fra Gud og rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» (1. Kor. 1:30).

Kristenliv er liv i daglig personlig samfunn med Jesus Kristus ved Den hellige ånd. Her er intet skjult for Gud, alt tas fram i åpent, fortrolig jeg-du-forhold. Dette skjer gjennom bønn, meditasjon, Guds ords hørrelse, lesning av Den hellige skrift. Det er denne personlige, levende Jesus Kristus forkynneren bærer budskap om og bibelleseren søker – ikke historiske beretninger om en person som bare hører historien til. Her er den grunnleggende forskjell mellom

den kristnes trosforhold til Jesus Kristus og f. eks. muhammedanernes forhold til Muhammed, buddhistenes forhold til Buddha osv.

Den hellige ånd i denne prominente forstand er særeget for Det nye testamente, dvs. det gudsforhold som opprettes i Jesus Kristus. Det hevdes uttrykkelig at denne Guds ånd ikke var virksom i menneskene før pinsen (Joh. 7:39). Dette må ikke forstås derhen at inntil da hadde Den hellige ånd ikke tatt del i Guds verdensskapelse og herredømme, men vært — om man så må si det — hvilende i Guds intertrinitariske liv. Skriftens vitnesbyrd om forholdet mellom Faderen, Sønnen og Ånden og om Guds skaperverk og frelserverk, har med rette brakt kirken til å formulere setningen om de tre gudspersoners enhet i forholdet utad (*opera trinitatis ad extra sunt indivisa*).

Også når det gjelder Den hellige ånds virke blant og i menneskene gjelder i strengeste forstand Luthers lære at *Deus revelatus* er *Deus absconditus*. Dvs. Den hellige ånd er ikke objekt for den menneskelige erkjennelse. Han er likeså litt ett med den menneskelige ånd. Her må ontologisk enhet avvises. Det går ikke direkte forbindelse fra dybdene i den menneskelige ånd og til Gud, således som mystikken hevder. Forholdet er at Den hellige ånds virke er skjult i de menneskelige midler. Det er knyttet til ordet om Kristus. Dette er menneskeord skriftlig og muntlig, og har i alle henseender menneskeordets art. Bare gjennom og i dette ord er Den hellige ånd til stede. Ordet har intet kjennetegn av ytre art ved siden av sitt tema. Det eier ikke ufeilbarhet. Denne oppfatning — verbalinspirasjonslærens ufeilbarhet — gjør dette ord til Guds særegne ord der som sådant er rasjonelt erkjennelig. Dermed er Den hellige ånd satt utenfor. Den kristne kultus er religiøs kultus, den kristne moral er menneskets livsnorm. Bønnen forekommer i andre religioner, ekstase likeså, og opplevelser, undere osv. Kort sagt — det finnes intet fenomenologisk og psykologisk som skiller seg ut som Den hellige ånds verk. Kristendommen er en av de mange religioner — fenomenologisk bedømt. Den hellige ånds virke er Guds skjulte gjerning.

Den hellige ånd formidler personlig samfunn med gudmennesket Jesus Kristus. Her knyttes samlivet mellom person og person tvers

over tidens veldige hav. Her overbevises mennesket om dets synd, om Guds dom og Guds frelse i Jesus Kristus. Her forenes mennesket med sin frelser ved dåp og tro. Her skjer overgangen fra jeg-det-forhold til jeg-du-forhold til Jesus Kristus. Dette samfunn er skjult i mennesket som tror Kristus i ordet. Også her er Gud samtidig åpenbar (*revelatus*) og skjult (*absconditus*). Dette er gudslivets art fra inkarnasjonen og fram til Jesu herlighets åpenbarelse.

III

Derved kommer vi til det tredje og siste hovedmoment i Guds personlige åpenbaring i tiden, i Jesus Kristus: Troen på Jesus Kristus. Vår grunnleggende bestemmelse lyder: Troen er personlig samfunn med Gud i Jesus Kristus – ved troen bor Jesus Kristus i mennesket (Ef. 3:17), den troende lever ikke lenger jeg-liv, men Kristus-liv (Gal. 2:20); den troende er i Kristus (2. Kor. 5:17, Fil. 3:1–4).

Dette er ikke mystikkens tale om sammensmeltningen mellom mennesket og guddommen, altet osv. til en ontologisk enhet. Meget mer er troen ved Den hellige ånd en rensning, foredling og aktivisering av menneskets person, fordi troen er hverken selvhevdelse eller selvpoppivelse, men aktiv selvhengivelse til sin Gud, skaperen og forløseren. Det er personens bundethet som oppheves i troens samfunn med Jesus Kristus.

Som sjelelig funksjon er troen ikke noe eget for det kristne gudsforhold. Tro er menneskets grunnleggende livsinnstilling. Fra den side sett er det konsekvent at den som helt mister troen for sitt liv, begår selvmord. Uten tro, intet tiltak av materiell, sosial, kulturell eller moralsk art, intet ekteskap, ingen barnefødsel og oppdragelse, intet samliv mellom individer, ingen stat, forening osv. Troen er det bærende i hver moral og religion. Troen er en faktor som virker bestemmende i alle livsforhold, mer eller mindre etter som den er sterk eller svak. Troen gjør individet til person, ja personlighet.

Den kristne tro er Guds, Den hellige ånds verk. Men dette verk er skjult i troen som menneskelig total-holdning. Som sjelelig funksjon og altså som objekt (så langt tro kan være det) for menneskelig

erkjennelse, er det ingen vesensforskjell mellom kristen tro og annen tro. For så vidt er den en art av livstroen, bare med et eget objekt og dermed forbundne særlige utslag i livet. På grunn av troens mangetydighet i menneskelivet kunne man ønske at det var et eget uttrykk for den kristne tro — således som «agape» i det greske nytestamentet er vesentlig anvendt om Guds kjærlighet og den troendes gjenkjærlighet. Men ordet *tro* har den store fordel at det i språket er betegnelse for den hele livsinnstilling. Dette er nettopp i uovertruffen grad tilfelle med den kristne tro.

Denne tro får sitt særpreg derved at den er tro på Jesus Kristus. Den er menneskets selvoppgivelse til Gud hvorved denne bestemmer mennesket. Likedan blir mennesket alltid bestemt av sitt trosobjekt. Religionen er alltid den grunnbestemmende faktor. Også ateisme er en art religion. Likesom Jesu Kristi guddommelighet under hans jordliv ga seg utslag som forbauset og forvirret, således gir den kristne tro — NB når den er ekte og sann — seg utslag som er en gåte for den menneskelige erkjennelse. Et kristent trosliv er alltid et vitnesbyrd som dømmer og kaller til tro, og egger vantroen til avvisning. Den kristne tro er et grunnleggende brudd med det naturlige menneskes art og innstilling (til tross for at for menneskelig erkjennelse trer denne tro fram som en spesiell art av moral og religion). Denne sannhet er sterkt betont i Den hellige skrift, som anvender om den en rekke begreper med et særpregget innhold. En del av disse bidrar til å klarlegge vårt emne.

Et sådant begrep er omvendelse. Kravet stilles i Det nye testamente klart og bestemt. Det er ikke nytt, men overtatt fra Det gamle testamente. I den menneskelige livssfære betyr ordet å vende om på den vei man går, enten fordi målet er nådd, eller fordi man er kommet inn på feil vei som fører forbi eller endog bort fra målet. I den siste betydning er det velskikket til å betegne det krav Gud gjennom profetene stilte sitt folk. Det skulle vende seg fra dyrkelse av fremmede guder og fra umoral, og vende seg til Israels paktsgud og det rette liv etter Guds lov (1. Sam. 7:3; 2. Kor. 17:13). Det kreves en hjertets omvendelse (1. Sam. 7:3). I Det nye testamente har det greske ord «metanoia» pregnant betydning: omsinnelse, få et nytt sinn. Kravet stilles grunnleggende av døperen Johannes og av Jesus.

Likeså klart er det i det nytestamentlige budskap at den totale sinnsforandring er mer enn mennesket kan prestere. Den kan bare skje ved en Guds nyskapende innsats. Dette kommer klart fram i kravet om gjensfødsel. Dette skjer ovenfra, Gud føder mennesket til nytt liv ved at Den hellige ånd skaper tro på Jesus Kristus (jfr. Jesu samtale med Nikodemus). Derved er mennesket totalt ført fra døde gjerninger (Hebr. 6:1) og inn i en ny livsførsel som er åndelig tjeneste for Gud (Rom. 12:1). Det vandrer ikke fremmed for Gud (Ef. 4:17–18) men er et nytt menneske skapt av Gud (Ef. 4:24), en ny skapning i Kristus (2. Kor. 5:17).

Omvendelse fører til liv i Jesus Kristus. Han er den virkelighet man lever i, han gir den kraft som stadig skaper dette liv. Kristus er bestemmende for mennesket. Dette forhold mellom Kristus og den troende er rettferdiggjørelse ved tro (Rom. 3:24 o.fl.). Rettferdiggjørelsen består i at synderen i og med troen på Jesus Kristus som forsonende mellommann blir personlig ett med Jesus Kristus, og i og ved troen blir tilkjent Kristus og alle hans velgjerninger som art og eiendom. Hva Kristus er for Gud, det er synderen. Rettferdiggjørelsen omfatter ny stilling hos Gud, samfunn med Gud, liv i Gud. Luther har rett når han sier at rettferdiggjørelse er levendegjørelse (*justificatio est vivificatio*). Alt sammen er 100 pst. Guds verk. Det foregår i menneskets anger, bekjennelse, omvendelse, $\tau\epsilon\lambda\epsilon\sigma\iota\varsigma$ og hellig liv. Å ville motbevise dette ved å si at alt dette (og iallfall omvendelse og tro) foregår i mennesket og er bevissthet, viser at man ikke har forstått hvor skjult Den hellige ånd gjør sitt verk i mennesket, også i dets bevisste liv. I mennesket er alt dette personlig kamp og forandring som i seg har Guds skjulte gjerning.

Vi har i åpenbaringen to arter erkjennelse – den naturlige og troens. Den siste er personsamfunn med Gud virket gjennom midlene. Her er altså både jeg-det-erkjennelse og jeg-du-erkjennelse. Den første kan vi ha direkte, den andre derimot bare gjennom den første. Vi slår fast: Åpenbaringens midler er objektivt sansbare, men åpenbaringen selv er ikke objektivt sansbar. Når både profetordet i den gamle pakt og det apostoliske ord i den kristne kirke sier: «Dette er Guds ord», kan visselig den naturlige erkjennelse

høre disse ord, men de erkjennes bare som menneskeord. At de virkelige er Guds ord, erkjennes på en helt annen måte. Kirken sier: «Jesus Kristus er Gud». Dette er troens tale, ikke den naturlige erkjennelse. I Jesus Kristus finner den naturlige erkjennelse et menneske og intet mer. Det eiendommelige ved ham er en gåte. Troen alene erkjenner og bekjenner: Gud er blitt menneske. Under hans jordliv sa den naturlige erkjennelse: «Dette er tømmermannens sønn fra Nasaret. Hans foreldre og søsken kjenner vi. Hva er dette han pretenderer å være?» Ganske riktig møter denne erkjennelse i Jesus Kristus det eiendommelige, det uforklarlige, og plasserer ham i rubrikken profet eller i rubrikken Messias, men i sistnevnte tilfelle med et foreløpig og stort spørsmålstegn. Da han hevdet at han var Guds sønn i overmenneskelig forstand, konstaterte den naturlige erkjennelse: «Han er gudsbepotter og etter Guds egen lov skyldig til dødsstraff». At vantroen overfor Gud her spiller rolle, er klart. Men det fordunkler ikke den kjensgjerning at den naturlige erkjennelse ikke erkjente mer enn et menneske. Ved Cesarea Filippi (Matt. 16:13 ff) uttaler Peter på disiplenes vegne bekjennelsen: «Du er Messias, den levende Guds sønn». Dette er imidlertid ikke naturlig erkjennelse. Den er, sier Jesus, ikke resultatet av Peters forstands virke, men virket av Gud, dvs. åpenbaring. Dengang hadde Peter enda ikke den fulle erkjennelse av Jesu forhold til Gud. Denne fikk han og disiplene gjennom Åndens verk pinedag. Da først ble Jesus helt erkjent og den kristne bekjennelse født.

Mennesket som lever etter Jesu jordliv, møter Jesus Kristus i Det nye testamentes historiske beretning, i de teologiske dogmer (den kristne trosbekjennelse) og i kirkens forkynnelse. Disse objekter er tilgjengelige for stadige undersøkelser for enhver. De er innenfor den sansbare verden. Vår erkjennelse kan bemektige seg dem, de står til disposisjon for oss. Betyr så dette at her er Gud gjenstand for naturlig erkjennelse? Er han her objekt ved siden av de andre objekter for vår erkjennelse? Det svares et hemmelig, men avgjort ja i alle de tilfelle da den kristne lære og forkynnelse som sådan tillegges betydning av å være mer enn middel for åpenbaringen, nemlig åpenbaringen selv. Dette skjedde faktisk under ortodoksiens omsorg for den rene lære og i de med denne beslektede retninger. Dette

skjer når Bibelens ord oppfattes som Guds ord direkte, til forskjell fra det muntlig forkynte ord som da i alle høve, dvs. uten hensyn til innholdet, anses som menneskeord. Dette skjer når Bibelens ord tillegges ufeilbarhet i enhver henseende (fundamentalismen). Det skjer også når vekkelsesforkynnelsen krever at det vakte menneske skal bli «løst» ved et bestemt skriftord. Denne oppfatning av Bibelen står i uforsonlig motsetning til dens eget vitnesbyrd om at det er Den hellige ånd som forklarer Kristus, at ved Den hellige ånd tar Jesus Kristus bolig i hjertet.

Den hellige ånds gjerning er, som tidligere fremholdt, knyttet til ordet om Jesus Kristus. Den skjer ikke utenfor dette ord. Bibelens ord sammen med den kristne trosbekjennelse og kristendommens forkynnelse er det menneskeord Den hellige ånd benytter. Det er her ingen forskjell mellom Bibelens ord og kirkens forkynnelse skriftlig eller muntlig. Begge er i like grad menneskeord. Betingelsen for kirkens forkynnelse er at det skal være fylt med Jesus Kristus og saklig stemme overens med Det nye testamentes vitnesbyrd. Vi betoner at dette ord alene, ordet om Jesus Kristus, er medium for Den hellige ånds virke. Når Den hellige ånd virker gjennom det, blir det Guds ord til mennesket. Det blir budskap fra Guds person til menneskets person. Ordet person må her understrekes. Det er et ord om menneskets eksistens i aller høyeste forstand. Skaperen taler til sin skapning, den hellige Gud til synderen, dommeren til forbryteren. Den majestetiske Gud lar mennesket få kjenne sin vrede. Å eksistere under Guds vrede er frykteligere enn annihilasjon. Gjennom vredens dom vil Gud bøye den opprørske menneskevilje inn under lydighet. Men dette er en så radikal forandring at her gjenföder Gud mennesket. Foran Gud er mennesket eksistensielt engasjert. Her gjelder det hele mennesket. Her møtes menneskets jeg av Guds du til endelig avgjørelse – enten evig fiendskap eller inntreden i det ekte jeg-du-forhold, barnekåret hos Gud.

Også den kristne tro er erkjennelsesobjekt. At den er tro på et personlig objekt, som er Jesus Kristus, som er Gud, lar seg konstatere. Likeså at troen er rettet mot Bibelens beretning om Jesus Kristus, og at den er forvisset om personlig samfunn med Gud i Jesus Kristus. Men det er umulig for den naturlige erkjen-

nelse å konstatere 1) at denne tro er Guds ånds verk, og 2) at troen har personlig samfunn med Jesus Kristus. Dette vil si at Guds du for troens jeg ikke er en gjenstand, et objekt som står til disposisjon for mennesket som bemektiger seg Gud – har bemektiget seg Gud. For så vidt er det i aller egentligste forstand sant at Gud aldri er *du*, bare *jeg* for det troende menneskes *du*. Men troen taler ellers ganske ubekymret om og til Gud som *du*. Det er dens liv med uendelig lykke. Den lever som menneskelig jeg i forholdet til Guds du. I ordet om Jesus er denne selv ved Den hellige ånd den troendes personlige daglige omgang.

Denne tale om Guds ord betyr ikke fornektelse av dåp og nattverd som midler for Den hellige ånd. Det er Guds ord som gjør dåpens vann til gjenfødelsens bad, og brød og vin til legemlig eten og drikken av Jesu legeme og blod. Derfor er denne utredning om menneskeordet som middel for Den hellige ånd også utredning om vannet og brødet og vinen som midler for Den hellige ånd.

Med apostlene erkjenner og forkynner vi Jesus Kristus. «Der er ikke frelse i noen annen, ti der er heller ikke noe annet navn under himmelen gitt blant mennesker, ved hvilket vi skal bli frelst» (Ap. gj. 4:12). Mesteren selv sa det slik: «Dette er det evige liv at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du utsendte, Jesus Kristus» (Joh. 17:3). Gud er åpen for samfunn bare i Jesus Kristus. Denne er Gud i menneskeperson. Den hellige ånd gjør at Kristus er en alltid nærværende person i ordet om Jesus Kristus.

Når det spørres om fullmakt for misjonæren til å forkynne det kristne budskap, er svaret: Fullmakten er gitt, ikke på grunn av kristendommens høyere etisk–religiøse innhold, men fordi Gud i troen har gitt fullmakt til å forkynne at i Jesus Kristus kommer Gud til oppgjør og personlig samfunn med mennesket. Religionene er opprør mot Gud og dyrkelse av fremmede guder, enten dette er fetisjer, fedrenes ånder, gudebilder av tre og sten, Brahman, Tao eller den barmhjertige gud. Utenfor Jesus av Nasaret er det falske guder. Det er personens forhold til Gud – troens eller opprørets – som er avgjørende, ikke religionens idéinnhold.